

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

שדה האמנות בישראל 1948-1988 - 5910

תאריך עדכון אחרון 19-07-2018

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: תולדות האמנות

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): אליק מישורי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: alecmishory@gmail.com

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שני 15:30-16:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

"אמנות ישראלית" הוא מונח היסטורי טעון המחייב דיוק; הבדל משמעותי מציין את צביונו של שדה אמנות המתקיים תחת שלטון זר לבין זה הנוצר בתרבותה של מדינה ריבונית. זוהי הסיבה לתיחום השנים 1948-1988 שלהן מוקדש הדיון בקורס הזה. ארבעים השנים (מאז שנת 1906, שבה נוסד בית הספר לאמנות ואומנות בצלאל בירושלים ועד סיום המנדט הבריטי בארץ ישראל בשנת 1948) מסוכמות בחלק הראשון של הקורס, בדיון כללי המוביל לעיסוקו העיקרי. מיתוסים, אמונות, ציפיות ואכזבות שהיו מנת חלקן של השנים של טרום מדינה התחדשו והתרחבו, תמורות רעיוניות נכנסו אליהן, שינו אותן במקרים מסוימים וגם יצרו שורה של גרסאות עדכניות לגביהן במדינת ישראל הריבונית. הקורס עוסק בסקירה היסטורית-תרבותית של שדה האמנות הישראלי ודן, לצד ניתוחים סגנוניים ואיקונוגרפיים של יצירות אמנות, בפרסומים של תיאורטיקנים, של מבקרים, באספנים, במנהלי גלריות פרטיות ובתפיסותיהם השונות של מנהלים ואוצרים של המוזיאונים המרכזיים לאמנות בישראל.

מטרות הקורס:

1. לסדוק את הטיעונים העיקריים הכלולים במחקר תולדות האמנות הישראלית שראו אור במאה השנים האחרונות. ניסיון לאשר את אלה הרלוונטיים, ומנגד להסביר כיצד טיעוניהם, שלעיתים מתנגשים האחד ברעהו, משקפים את רוח התקופה שבה נכתבו וכי בפרספקטיבה היסטורית נראה כי לא כולם משקפים את מה שקרה במציאות. 2. סקירה היסטורית היא זו המעניקה לאמנים מסוימים (ולא לאחרים) מוניטין; בעשותה כך היא מצרפת אותם לקנון רשמי מקודש. בשל כך מנסה הקורס לפרוס את ריבוי התהליכים שבעטיים אמנים (או קבוצות של אמנים) זכו להנצחה בהיסטוריוגרפיה של האמנות הישראלית תוך בדיקת הקנון המקובל ואולי להוסיף לו שמות אמנים הראויים לו, שטרם נכללו בו.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לבחון בדרך ביקורתית את הטקסטים המכוננים בתולדות האמנות הישראלית, לבדוק (ואולי לערער) על בחירותיהם הסגנוניות והאיקונוגרפיות של אוצרי מוזיאונים בישראל. להבחין בין מיתוסים המופיעים במחקר האמנות הישראלית לבין עובדות היסטוריות ודרך כך להסיק מסקנות אובייקטיביות עד כמה שניתן לגבי תפיסות מסוימות שנתקבעו במחקר.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה בלוויית מצגות

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

חלק ראשוני: כינונו של שדה האמנות הישראלי-יהודי

שיעור ראשון, שיעור שני ושיעור שלישי: אמנות יהודית בארץ-ישראל בשנים של טרום מדינה
אמנות יהודית-ארץ-ישראלית לאומית: ציפיות, קהל חדש, הוגים ואמנים

אמנות ולאומיות
אמנות ארץ-ישראלית לאומית בחיפוש אחר מודלים סגנוניים בוריס שץ, "בצלאל" והניסיון הראשון
ליצור אמנות יהודית לאומית על אדמת ארץ-ישראל
פנתאון עברי: הנצחה אינדיבידואלית של גיבורי תרבות
מורים בבצלאל
אמנות ארץ-ישראלית "מודרנית"
תערוכות ב"מגדל דוד"
אגודת הציירים והפסלים בארץ ישראל
פרס דיזנגוף
נושאים ותמות באמנות היהודית בארץ-ישראל בשנים של טרום מדינה
ציורי נוף
נוף אידילי
נוף מתעד
ציור חיי היום-יום: חסידים, "תימנים" ערבים וחלוצים
דיוקנאות
רישומים וציורים של מודל עירום
ציורים המתעד אירועים היסטוריים
אנדרטאות זיכרון: תקדימיות להנצחת מקדשי-שם ציוניים

שיעור רביעי: השנה הראשונה של שדה האמנות הישראלי: מוסדות, אישים, מטרות ושיפוט
אמנות לאחר שש שנות מלחמת עולם
יחסו המזלזל של הקהל כלפי האמנות המודרנית וניסיונות הממסד האמנותי לקרבו אליה
אמנות ופוליטיקה בשנים 1948 - 1949
אמנים ישראלים-יהודים: אופי, מעמד ומקורות פרנסה ראשיים
מוזיאונים לאמנות
מוזיאון תל אביב
בית הנכות הלאומי בצלאל
המשכן לאמנות, עין חרוד
אספנים
מבקרי אמנות
הביינלה ה-24 בוונציה
חנוכת "בית הצייר והפסל" בתל אביב
התערוכה הכללית של אמני ארץ-ישראל תש"ח 1948
תערוכת "אפקים חדשים" במוזיאון תל אביב
ה"מניפסטים" של אמני ישראל בשנת 1948
השיפוט האמנותי וגמוליו בשנת 1948

שיעור חמישי: מיסוד שדה האמנות בישראל: בתי ספר לאמנות, תצוגה, ביקורת ופריצה אל מחוץ
לישראל
בתי ספר להקניית מיומנויות במקצועות האמנות
בצלאל החדש
סמינרים לאמנות בקיבוצים
בתי ספר להוראת הציור והפיסול בתל אביב
בתי ספר להכשרת מורים לאמנות
בית המדרש הממלכתי למורי ציור ואמנות
הקמת החוג לתולדות האמנות באוניברסיטה העברית בירושלים תערוכות נודדות, שידורי רדיו וספרי

לימוד

גלריות לאמנות מבקרי אמנות
תערוכות אמנות ישראלית בחו"ל
מיסוד השתתפותם של אמנים ישראלים בבנילה בוונציה

שיעור ששי: יוזמות אמנותיות במרחב הציבורי הישראלי
הקמה והרחבה של מוזיאונים קיימים ושל מוזיאונים חדשים בפריפריה
משכן חדש למוזיאון תל אביב
משכן חדש לבית הנכות הלאומי בצלאל בירושלים, הוא מוזיאון ישראל
מוזיאונים בפריפריה
מושבות אמנים בישראל
קירות מעוטרים בחלל הציבורי בישראל
יצירות של אמנים ישראלים מעטרות את אניות 'צים'
משפית
מפעל הקדרות 'חרסה'

חלק שני: זרמים ותחומי עיסוק ביצירה הפלסטית הישראלית

שיעור שביעי: המופשט בציור ובפיסול הישראליים
על מופשט ועל הפשטה באמנות המאה העשרים
ציור מופשט
מופשט ישראלי - ציור
מופשט 'לירי'
מופשט גיאומטרי
מופשט טיפוגרפי, מטריזם וציור פעולה
מופשט על גבול הפופ
פיסול מופשט
פיסול מופשט - ישראלי

שיעור שמיני: אופ-אָרט, פופ-אָרט ואמנות מינימליסטית בישראל אופ-אָרט - אמנות אופטית ואמנות
קינטית

אמנות אופטית וקינטית - אופ-אָרט ישראלי
פופ אָרט באנגליה ובארצות הברית, 'ריאליזם חדש' בפריז
פופ ישראלי: מדחיית המופשט לניצנים ראשונים של מחאה חברתית ופוליטית
מינימליזם בארצות הברית מינימליזם בישראל

שיעור תשיעי: 'מקומיות' וזיקה לזרמי אמנות בינלאומיים באמנות הישראלית בשנות ה-70 וה-80
הקבצת אמנים בידי אוצרי מוזיאונים ואמנים היוצרים התאגדויות משל עצמם
האמנות המושגית בישראל
בדיקת מרכיבי האמנות החזותית: יוצרים, יצירות, צופים ודרכי התבוננות
אמנים נכנסים לעולמם הפנימי דרך גופם
טבע - אמנות - טבע
חומרים דלים בשירות הקניית מסרים מקומיים
דלות של חומר אל מול עושר אסתטי חדש: האמנים-מבקרים-מורים רפי לביא ויואב בראל

חלק שלישי: נושאים ותמות באמנות הישראלית

שיעור עשירי: צבא, יריב ועורף באמנות הישראלית
אמנות מלחמה באירופה ובארצות הברית בתקופת מלחמת העולם השנייה
'אמן מלחמה'

אמנים ישראלים ומלחמת העצמאות
צבא, יריב ועורף: דימויים חזותיים ראשוניים
החייל והחיילת הישראלים
היריב
העורף

צבא, אויב ועורף: דימויים חזותיים של מלחמות ישראל לאחר 1948
הצבא הישראלי
צבא ויריב

הצבא הישראלי והמנהיגות הפוליטית
העורף

הנצחת הנופלים במלחמות ישראל
הנצחה פרטית

אנדרטאות בקיבוצים
נתן רפפורט: אנדרטת הזיכרון בנגבה
מתבליטים ופסלים לאתרי הנצחה
בדרך לאיקונוקלזם ממסדי

שיעור אחד עשר: ההתייחסויות לשואה באמנות הישראלית
יחס היישוב היהודי בארץ;eq& ישראל לשואה המתחוללת באירופה
אמנות מחאה במסתור, בזמן אמת
בארץ-ישראל: תגובות ראשוניות של אמנים לגורל היהודים באירופה
אמנים ניצולי שואה בישראל
תגובות מוקדמות לשואה בקרב אמנים ישראלים שלא חוו את השואה על בשרם
נושא השואה ביצירות של אמנים ישראלים מאז שנות השבעים של המאה העשרים דמות האדם
כאמצעי לייצוג אלגורי של השואה
סמלים חזותיים איקוניים כאמצעי ייצוג אלגורי של השואה
העיסוק בבעיית ייצוג השואה ביצירות של אמנים ישראלים
נקודת המבט משתנה: מעיסוק בקורבנות לעיסוק ברוצחים
אנדרטאות זיכרון לשואה באירופה
אנדרטאות זיכרון לשואה בישראל
זאב בן צבי, יד לילדי הגולה נתן רפפורט, האנדרטה לזכר מרדכי אנילביץ
אוהל הזיכרון ביד ושם
יגאל תומרקין: האנדרטה לשואה ולתקומת ישראל

שיעור שנים עשר: השפה העברית וביטוייה באמנות החזותית הישראלית
קליגרפיה עברית מיקרוגרפיה
טיפוגרפיה עברית
השפה העברית ביצירות אמנות ישראליות

שיעור שלושה עשר ושיעור ארבעה עשר: חילון הקודש: הזהות היהודית באמנות הישראלית + סיכום

"האם קיימת אמנות יהודית?"
האם קיימת אמנות יהודית - בישראל
אמנות יהודית בישראל:
תשמישי קדושה מודרניים
התנ"ך כמקור לייצוג נרטיבים ודמויות אלגוריות
אמני ישראלים משוחחים עם אמנים יהודים מן העבר
חילול-חילון הקודש
על טומאה וטהרה

חומר חובה לקריאה:
קריאת טקסטים הסרוקים באתר הקורס

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 20 %
הגשת עבודה 80 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: